

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

S Z E M L E

A 64. ORSZÁGOS MEZŐGAZDASÁGI KIÁLLÍTÁS ÉS VÁSÁR ÜZEMSZERVEZÉSI PAVILONJA

A mezőgazdasági kiállítások történetében először mutatták be önálló üzemszervezési pavilonban az üzemtani, üzembiztonsági, üzemszervezési tudomány és gyakorlat kezdeményezőit és eredményeit, amelyek széleskörű alkalmazásának az állami gazdaságok és tsz-ek korszerű nagyüzemi gazdálkodása fejlesztésében és szocialista jellegének erősítésében döntő szerepe van.

E módszerek bemutatása azonban igen nehéz feladat. A nehézségek forrásai egyrészt abból fakadnak, hogy miután a szocialista agrárüzembiztonság, mezőgazdasági üzemtani, üzemszervezési tudomány, ezért eredményeik zöme is magán viseli még a kísérletezésnek és a kiforratlanságnak a jegyeit. Másrészt e tudományágak jellegéből fakad az a nehézség, hogy módszereit és az azok alkalmazásának hasznaként jelentkező eredményeket jóformán lehetetlen szemléltetővé tenni.

Az üzemszervezési pavilon rendezőbizottsága sikeresen oldotta meg ezt az úttörő feladatot. Sikeresen azért, mert szerencsés kézzel válogatták ki azokat a bemutatásra kerülő módszereket és eredményeket, melyek már kiforrottak, és azért, mert ezeket korszerűen, színvonalasan és szolidan ábrázolták.

Az Üzemszervezési pavilon anyagát 7 témakörbe csoportosították: Az 1. témakörbe a szocialista mezőgazdasági üzemek területi fejlődése, elhelyezkedése és nagyság szerinti megoszlása tartozott. A szocialista termelési viszonyok uralkodóvá válásának folyamatát igen jól érzékeltette a bejáratnál elhelyezett 15 m² felületű forgótérkép.

A 2. témakört a termelési körzetek és a szakosítás kérdései alkották. Kár, hogy a tudományos kutatások és a gyakorlati termelés-irányítás szempontjából nagyon fontos feladatoknak, a termelési körzetek ésszerű továbbfejlesztésének és újabb kialakításának kérdé-

seit és eddig elért eredményeit csak egy tabló kísérte meg érzékeltetni azzal, hogy Magyarország térképén eltérő színezéssel bemutatták az ország egyes részeinek fő termelési ágazatait, és járónként az 1 kh-ra jutó bruttó termelési értéket. Nem ártott volna bemutatni azt is, hogy ezeket az adatokat milyen hatalmas munkával és milyen módszerekkel munkálták ki, valamint azt a metodikát, amellyel az egyes körzetek lehető legnagyobb bruttó termelési értéket produkáló új termelési szerkezetét alakítják ki. Ez nemcsak a tsz-ek tervkészítő munkájához adott volna perspektívát, hanem a tervek bontását, ellenőrzését végző igazgatási szervek dolgozói számára is gondolatébresztő lett volna. Feltételezhető, hogy e kérdések bemutatásától a rendezőbizottság azért tekintett el, mert ezekben a bonyolult üzembiztonsági kérdésekben még világszerte sok a vitatott probléma. Ez, ismerte az ilyen irányú hazai kutatások előrehaladott voltát, nagy mértékűtartalásra vall.

A 3. témakörhöz tartoztak a növénytermesztés és az állattenyésztés megszervezésének tsz-ekben és állami gazdaságokban jól bevált és ajánlott módszerei.

Sok szervezési módszert alkalmaznak gazdaságaink. A módszerek közül a legjobban beváltakat és az üzemek közül a legeredményesebben alkalmazókat kiválasztani nehéz feladat volt. Alapos megfontolás után az alább felsoroltakat mutatták be:

A területi brigádszervezet kialakításának elvei és működése a kocsai Dózsa Tsz-ben; a baresi Vörös Csillag Tsz üzemegységei, az azokon belül kialakított állandó brigádok önelszámolása és jövedelemrészese, a lakóhely szerint szervezett brigádok működése az apahanti Búzavirág Tsz-ben, a közművesített és jó úthálózattal ellátott, a futószalagszerű termelés követelményeinek megfelelően telepített majorban folyó magasszínvonalú jövedelmező állattenyésztés a rákosi Új Élet Tsz-ben; a ceglédi Vörös Csillag Tsz jó szervezési és ösztönző munkadíjazási rendszere az állattenyésztésben, a rendkívül intenzíven gazdálkodó nagyreói Szőlőskert Tsz korszerű ágazati üzemi szervezete, munkaszervezete, munkautalványozási és sajátos munkacsoport-vezetődíjazási rendszere.

Tabló és alulról megvilágítható modell mutatta be a bajai Állami Gazdaságban 1962-ben végrehajtott tömbösítés és szakosítás hatását a főbb növények területi megoszlására és a táblák nagyságára.

A Mezőhegyesi Állami Gazdaságban egy telepre koncentrált 1200 db növénydekmárha szabadtartásos pihenő- és központi etetőistállóban történő elhelyezésének előnyeit a munkaezroszükséglet és a munkaidő-beosztás szempontjából tablón és a növénydekmárha-nevelő telep makettjén demonstrálták.

A Bikali Állami Gazdaság sertés-tenyésztésében egész évben folyamatos a bűgatás, fiatartás, választás és az úrukibocsátás. Nagyüzemi sertéstelepekről hetenként 150—200 db hizót szállítanak el. A telepet modell mutatta be, melyen a termelési folyamatban megmozgatott kocák és utódok útját világító nyilak mutatták. Az elért nagyszerű munkatermelékenység és önköltségek csökkentési eredményeket a tablón fénykép és grafikon ábrázolta.

A nagyüzemi, öntözéses zöldségtermelést folytató Balatonújhelyi ÁG főbb zöldségtermelési, technikai, szervezési adatait és eredményét fotóval és grafikával illusztrálták.

A munkadíjazás különböző jól bevált formáit egy plasztikus tábló ábrázolta, melyen a jászboldoghúzi Aranykalász, a dóbróközi Zöldmező, a esömöri Haladás és a kővágóórsi Béke tsz-ekben alkalmazott munkadíjazási formákat ismertető szöveget a rámutató nyilakkal együtt az ismertetett sorrendben egymás után alulról világították meg.

A 3. témacsoport témáinak bemutatásával kapcsolatosan igen jól érzékelhető volt az a nehézség, melyet már a bevezetőben említettünk, az üzemszervezési módszerek ábrázolási módjáról. A modern, művészi ízléssel színezett és tagolt, szolid és egységes alaphangot biztosító táblákra eléggé apró beszűkkel felírt szövegek alapos tanulmányozást kívántak és bármilyen nagy gondnal fogalmazták és azokat, rövidségük miatt csak hiányos felvilágosítást adhattak. Az átlagos kiállításnéző érdeklődését nem keltették fel eléggé. A fotók és a meglehetősen kevés rajz csak statikus ábrázolásra nyújtottak módot, a módszerek elvét, alkalmazási módját nem mutathatták. Erre

csak mozgó, villogó, plasztikus, figurális elemekkel dolgozó dinamikus ábrázolásmód lett volna alkalmas. Sikerültnek mondható például a bikali ÁG sertéstelepeinek modellje, mely világító nyilakkal jól érzékeltette a telep szervezési elvét és funkcionális előnyeit.

Igaz, hogy az ilyen ábrázolásmód költséges, és nem biztosított volna olyan egységes szolid, komoly hangulatot, amelyet az alkalmazott ábrázolásmód adott az üzemszervezési pavillonak, de talán nagyobb közönségikert aratott volna.

Jó példa volt erre az a két nagy dioráma, amely a 4. témakörnek megfelelően a korszerű üzemszervezési módok komplex alkalmazását mutatta be a zalavári Új Idők és a karcagi Lenin tsz-ek példáján.

A diorámák a két tsz egész területét bemutatták. Vetésszerkezetüket különböző színekben világító mezők ábrázolták és az alkalmazott majortelepítési elveket zsinórpadról leereszkedő maketről olvashatta le a közönség, amely a diorámák előtti üléseken elhelyezkedve a kapcsolótábla mellett működő szaktanácsadó előadásából több lényeges dolgot tudhatott meg a két tsz-ről, mint amit a diorámák fölött elhelyezett 12 transzparens szövegéből magától elolvashatott volna.

A tsz-ek kooperációjának jelentőségét és formáit az 5. témakör két táblója mutatta be. Az egyik 7 hajdúböszörményi tsz közös baromfitemenyészetének vezetését, termelőkapacitását és gazdasági helyzetét ismertető grafikai szöveget és fotót közölt, a másik két közös vállalkozásról, a Békésszentandrás Vizgazdálkodási Társulásról és a jánoshalmi tsz-ek sertéshizláló vállalkozásáról közölt adatokat és fényképet. Sajnos egyik tábló sem foglalkozott azokkal az előnyökkel, amelyeket a közös vállalkozások a társuló tsz-eknek biztosítanak, és nem ismertette azt sem, hogy a közös erőfeszítésekben hogyan vesznek részt a tsz-ek. Dinamikus ábrázolással ez is bemutatható lett volna.

A 6. témakörben két korszerűen szervezett állami gazdaságban alkalmazott üzemelepitési és üzemszervezési módszerek komplex ismertetésére került sor.

A Balatonboglári Állami Gazdaság diorámája és transzparensai a termelési

szerkezetet és a szőlő- és gyümölcstermélésben alkalmazott korszerű módszereket ismertették. A Sátorhely-Pólyi Állami Gazdaság pedig a tömbösítés, a korszerű növénytermesztési módszerek, a gépesítés, az állattenyésztés szakosítása révén elért önköltség- és élőmunka-ráfordítás csökkentését mutatták be.

A 7. témakörbe vegyes témák tartoztak. Ilyen témák voltak: a gazdálkodás eredményességének folyamatos évközi mérése és elemzése, a pontos tsz számvitel fontossága, a szaktanácsadó és bemutatóüzemek hálózata, a gépi munka szervezése, a koncentrált gépüzemelés feltételei és eredményei, az Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ munkája, a háztáji gazdaságok szerepe, a szakemberképzés, az üzemszervezési kutatóintézetek témái.

A felsorolt kérdésekkel foglalkozó főként szöveges tablók nem nagy érdeklődést keltettek. Ezeket fel kellett volna élniük rajzokkal, fényeffektusokkal stb.

Az eddigiekben adott részletes témaismertetésből megállapítható, hogy az üzemszervezési pavilon rendezőbizottsága rendkívül sok és szerteágazó problémakör bemutatására vállalkozott. Talán kevesebb több lett volna. Kevesebb téma bemutatása esetén, amelyeket esetleg egy-két főkérdés köré lehetett volna csoportosítani — több lehetőség nyílt volna a költségesebb, de dinamikusabb bemutatási formák alkalmazására.

Az üzemszervezési kiállítás látogatói nagy elismeréssel nyilatkoztak a pavilon szakfelvilágosítóinak tevékenységéről. Rájuk a bevezetőben említett bemutatási nehézségek miatt igen nagy szükség is volt. Sok szakmai, iskolai csoportot kalauzoltak végig a pavilonon. E csoportok tagjai jobban megérthették a pavilon mondanivalóját, mint azok a látogatók, akik nem vették igénybe a szakfelvilágosítók segítségét.

A szakmai felvilágosítás hatékonyságát fokozni lehetett volna olyan berendezésekkel, melyek pl. magnetofonra felvett szöveget közvetítettek volna az érdeklődő látogatókkal a diorámák vagy a tablók mellett elhelyezett telefonkagylókon, megafonokon keresztül.

Az üzemszervezési pavilon látogatóinak részletekbe menő tájékoztatása céljából a kiállítás időtartama alatt nyolc 1-1,5 órás előadást és konzultációt

tartottak a pavilon kb. 80-100 főt befogadó konzultációs termében. A karcagi Lenin Tsz üzemszervezési tapasztalatairól Mohácsi István, a munkadíjazási formákkal kapcsolatos főbb tapasztalatokról Csizmadia Ernő, a Sátorhely-Pólyi ÁG növénytermesztésének és állattenyésztésének megszervezéséről Szabó János, a mezőgazdasági termelés távlati fejlesztésének néhány problémájáról Nagy Gyula, a termelési irány meghatározásának és szakosításának fontosabb népgazdasági és üzemi követelményeiről Erdei Ferenc, a zalavári Új Idők Tsz közös állatállománya megszervezésének üzemi tapasztalatairól Király Jenő, a tsz költségszámítás és költségvizsgálat jelentőségéről és módszereiről mint a gazdaság vezetésének eszközéről Pálinkás István, a ceglédi Vörös Csillag Tsz üzemen belüli takarmányellátása megszervezésének tapasztalatairól Pólya Tibor tartott előadást.

Kár, hogy ennek az üzemszervezési pavilon mondanivalójába szervesen illeszkedő előadásorozatnak az anyaga nem állt rendelkezésre kis nyomtatott füzetek formájában, amit az érdeklődők olvasón megvásárolhattak volna.

A konzultációs terem programjába tartozott még rövidfilmek vetítése is. Sajnos ez, bár a vetítés folytatólagos volt, nem aratott sikert. Ennek egyik oka abban keresendő, hogy a filmek mondanivalója általános jellegű volt — az egyik például a golyóscsapályák helyes kezeléséről szólt —, nem illeszkedett bele a pavilon mondanivalójába, a másik oka pedig a vetítések népszerűsítésére irányuló tevékenység teljes hiánya volt. A jövőben nem kell sajnálni a pénzt jól bevált üzemszervezési módszerek bemutatására alkalmas rövidfilmek készítésére és minden tablónál vagy diorámánál fel kell tüntetni, hogy a tárgyát képező kérdésről mikor vetítenek filmet a konzultációs teremben.

Mindent összevetve megállapítható, hogy a mezőgazdasági kiállítások történetében először létesített üzemszervezési pavilon beváltotta a hozzáfűzött reményeket. Azt a célt, hogy a pavilon látogatói felfigyeljenek az üzemtan, üzemszervezési, üzemszervezési tudomány eredményes alkalmazásának egyre növekvő jelentőségére, feltétlenül teljesítette. Jelentős eredményként könyvelhető el

az is, hogy a figyelmes szemmel körülnéző látogató sok hasznos segítséget kapott ahhoz is, hogy a tudományos eredményeket a siker kilátásával alkalmazza. Tanulmányokat szolgáltatott az üzemszervezési módszerek bemutatására legalkalmasabb kiállítási formák vonatkozásában is. Ezért írta Earl O. Heady professzor, a Iowa-i állami egyetem tanára a kiállítás vendégkönyvébe, hogy minden dicsőreget megérdemel az az érthetőség, amellyel a kiállítás a kollektív és állami gazdaságok szervezését bemutatta. Az egyik szovjet delegáció vezetője pedig azt dicsőre, hogy a pavilon közérthetően mutatta be az egyes szervezési módokat egészében és részleteiben is.

Egységes stílusú, modern, szolid volt a bemutatási forma is, amiért a nagy pavilonok közötti versenyben a II. helyezéért járó ezüstéremmel tüntették ki az üzemszervezési pavilont. Kár, hogy a csupaszon meredező tetőszerkezeti elemek a pavilon belső építészeti képét lerontották.

Az üzemszervezési pavilon nem tartozott a leglátogatottabb pavilonok közé. A falai között megfordult mintegy 100 000 látogató azonban zömmel olyanokból állt, akik ebbe a kevésbé kézzelfogható kiállítási témával foglalkozó pavilonba érdeklődéssel jöttek, és akik a vendégkönyv tanúságai szerint megelégedetten, hasznos új ismeretekkel és meglátásokkal gazdagabban távoztak onnan.

Pósvai Lajos

E. O. HEADY PROFESSZOR LÁTOGATÁSA MAGYARORSZÁGON

E. O. Heady professzor, az IOWA-i (USA) egyetem tanára, az agrárgazdasági tudományok világszerte elismert, kiemelkedő képviselője, a Magyar Tudományos Akadémia meghívására szeptember elején egy hetet töltött hazánkban. Rövid itt-tartózkodása alatt meglátogatott néhány szocialista nagyüzemet, megtekintette a Mezőgazdasági Kiállítást és előadást tartott az Akadémián.

Annak ellenére, hogy viszonylag rövid időt töltött az országban és kevés volt a megtekintett gazdaságok száma is,

sok vonatkozásban érzékelt hazai viszonyainkat, illetőleg a szocialista nagyüzemekkel kapcsolatos problémákat. Ezt legjobban a termelőszövetkezeti elnöki és állami gazdasági igazgatói feladatokkal kapcsolatosan tett véleménye támasztja alá. Abasárról, Nagyrédéről hazatérve, így fogalmazta meg a benyomásait: úgy látja, hogy az állami gazdasági igazgatói munkakör lényegében konkrét üzemi vezetés és szervezés, hasonlóan egy hadsereg vagy egy amerikai vállalat vezetésével kapcsolatos feladatokhoz. Ezzel szemben a termelőszövetkezeti elnöki funkció a falu egész mozgatásával, vezetésével kapcsolatban igen széleskörű társadalmi tevékenységet is igényel. Ez az a funkció, amely valóban nagy feladatokat támaszt az agrárközgazdászokkal, illetőleg agrárközgazdasági kutatókkal szemben.

Többször kifejezését adta azon nézetének is, hogy a népgazdaság és így a magyar mezőgazdaság is ideális viszonyokat és körülményeket teremt az agrárgazdasági kutatómunka részére. Ebből a szempontból különös érdeklődést tanúsított az állami gazdasági és termelőszövetkezeti tervezés, számvitel és mérlegkészítés iránt. Ismételten hangsúlyozta, hogy a lineáris programozásnak és más matematikai módszerek tervszerű és széleskörű alkalmazásának szocialista viszonyok között — elsősorban a tervezés során — igen jelentősége van.

E. O. Heady professzor kutatótevékenységére elsősorban a metodikai kérdések előtérbe helyezése, a társtudományok (termeléstudományok, műszaki tudományok) művelőivel való igen szoros együttműködés, a statisztikai és számítástechnikai munkatársak munkájára való támaszkodás, illetőleg maximális kapacitású elektronikus számológépek alkalmazása nyomja rá bélyegét. (De megemlítette, hogy 7—8 évvel ezelőtt még maga is ceruzával és logarléccel készítette modelljeit.)

A munkamegosztás ilyen széleskörű alkalmazása lehetővé tette, hogy ő mint agrárközgazda, valóban csak a legszorosabban vett érdemi kérdésekkel foglalkozzék: a téma kitűzésével, a kutatási módszer megválasztásával, a mintavétel megtervezésével, a modell megszerkesztésével, majd az eredmények értékelésével. A statisztikai adatfelvételt,